

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XXXIX

Nº 1031

De outubro a novembro de 2021

Benia quen constrúe
a paz!

A teoloxía política dun papa distinto

Crónica do
XXXV Foro
de Encrucillada

A foto que fala

Haití é, ademais do país
máis pobre de América,
o gran esquecido.
30 mil persoas quedaron
sen fogar despois do
último tremor en agosto
deste ano. Nada se fala
del.

O trasno

Daniel López Muñoz

Urbanimalismo

Andabamos hai días por Muimenta da Terra Chá lembrando cousas ben feitas e xente cos pés na terra, con pouso, enerxía e sentido común. Nunha desas, volvendo da área de lecer que a asociación creou na beira do río, batemos coa Claudina, que ten a casa preto do Miño. E contounos, tristeira e anoxada, como días atrás, ás tres e pico da tarde, desde a soleira, tivo que aturar impotente o ataque dun lobo contra unha das súas ovellas, alí, lindando coa cortiña; visto e non visto.

Bonito caso de estudo ao fío do “anteproyecto de ley de protección y derechos de los animales” dun ministerio de esquerda que se chama de “Derechos Sociales”, pero que conta cunha “Dirección General de Derechos de los Animales”. Que dereito prevalecería? O da ovella a pastar feliz e despreocupadamente na coidadora presenza de Claudina? A do lobo a ser o que é? O de Claudina a non verse privada dun dos seus medios de vida?

Facer leis, mola. Pero facelas regulando os *dereitos dos animais* (art.1), mola moito máis porque, entre outras cousas, os cans non organizan manis diante do ministerio. A epidemia da urbanización masiva e persistente afasta as

persoas da natureza, desnaturaliza as vidas e disque crea complexo de culpa dos “desnaturalizados” que se poñen en formato cruzada para salvar animais a esgalla. Así cando o ministerio consulta a peña urbanimalista que tan devotamente defende os *gatos comunitarios* que forman as *colonias felinas* nas traseiras dos barrios degradados, saen ideas brillantes como que os concellos terán que elaborar programas de *xestión ética* (art.52 e seg.) desas colonias. Nada se di das colonias de roedores e os seus dereitos. Para a próxima.

Facer os cans suxeitos de dereitos está guai, e como os túzaros deles seguen sen falar, son os urbanimalistas os que deciden. Por exemplo, dereito á castración en masa (art.32.1n e art. 33.3), longa reivindicación da especie pola que agora ouvean de gozo, ...xunto cos veterinarios.

Até agora, diante dos ataques de lobos e das protestas dos gandeiros que traballan ecoloxicamente en extensivo –non na gandería intensiva industrial, búnkeres a proba de lobo– había unha solución: os mastíns. Pero agora un mastín, ese portentoso facilitador da biodiversidade, non poderá *traballar* antes dos 18 meses (dereito laboral contra a explotación infantil?) e, aínda máis, non poderá estar sen supervisión humana máis de 24 horas (quizais dereito á familia, pero da clásica?) . O caso é que aos 18 meses un mastín xa non aprende igual de ben por imitación e un mastín –*animal de compañía* segundo o texto (art.3)– ten que vivir decote co rabaño para ser eficaz.

A tauromaquia, ollo, nin tocala. E a dereita feliz con tamaño fervedoiro de ocorrencias.

A vivenda como ameaza

Resulta sorprendente, por inédito, o artigo 47 da Constitución do 78: *Todos os españois teñen dereito a gozar dunha vivenda digna e axeitada. Os poderes públicos promoverán as condicións necesarias e establecerán as normas pertinentes para faceren efectivo este dereito, regulando a utilización do solo de acordo co interese xeral para que se impida a especulación.*

A vivenda digna é, logo, un dereito social, da cidadanía, que os poderes públicos deben facer posible creando as condicións e as leis, para que o beneficio privado e especulativo non prevaleza sobre el.

Resulta insultante o nivel de “inconstitucionalismo” dos partidos máis “constitucionalistas” cando se trata de que o criterio social, o interese xeral, limite o enriquecemento privado. Así aconteceu cando o goberno do Estado encarou recentemente o tema da vivenda. O grito no ceo contra o “comunismo gobernante”, recursos de inconstitucionalidade prometidos antes de coñecer o texto en detalle... Un curioso paradoxo cando, visto o que está a pasar, o realmente inconstitucional sería non facer nada diante da imposibilidade de facilitar que se cumpra o artigo 27 da Constitución.

En todo caso, cando se fala de poderes públicos nun Estado composto e complexo, hai que fiar fino, xa que o Estatuto de Autonomía de Galicia indica no seu artigo 27.3 que lle corresponde á Comunidade Autónoma galega a competencia exclusiva en materia de vivenda.

Por iso, cando a Rede Galega contra a Pobreza (EAPN-Galicia) presenta o seu informe sobre o estado da pobreza en Galicia no ano 2021 e pon de manifesto que a carestía imparable da vivenda está actuando como aspiradora de rendas das familias en risco de pobreza (694.367 persoas), e que de nada están servindo os escudos sociais e os ingresos vitais se non se controla o prezo da vivenda —e podemos engadir agora, da enerxí—... está a dita rede apelando aos poderes públicos competentes e tamén, ou con máis precisión, especialmente, á Xunta de Galicia.

A lei marco estatal introduce unha batería de medidas, como a limitación de prezos para vivendas que aluguen **propietarios** de 10 ou máis vivendas (mediante un índice público de prezos de referencia do alugueiro para zonas consideradas como “**tensionadas**”); un bono de axudas directas para a mocidade que viva de alugueiro; unha reserva do **30 % para pisos protexidos** en novas promocións de vivenda, ou a posibilidade de gravar con ata un 150 % adicional o IBI para as vivendas baleiras.

Pero son medidas marco, posibles, que teñen que actualizar, facer reais os concellos e a Xunta de Galicia. Visto o visto, a vivenda é o gran tema, tanto para xente nova como para as familias con ingresos precarios. Estaremos ben atentos, constitución en man.

O realmente
inconstitucional
sería non facer
nada diante da
imposibilidade do
acceso á vivenda

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

Unha fronte ampla pertinente

Parece que se xesta unha “Fronte Ampla” como alternativa electoral de esquerdas, unitaria e transversal, que podería liderar Yolanda Díaz. En agromando, se o fixer, asistiríamos a un auténtico tsunami político e mediático para abortala. O primeiro ataque será chamarlle “Fronte Popular”, cos obxectivos de descualificar a proposta, sementar confusión e recuperar medos atávicos reaccionarios.

Pero a Fronte Ampla non é unha Fronte Popular. A Fronte Ampla floreceu na América Latina e podería dicirse que é como aquelas cancións de ida e volta: ritmos e melodías que levaron os inmigrantes, que se mesturaron con cadencias e sabores autóctonos e regresaron das Américas como cancións novas con personalidade de seu. É posible que a experiencia das fronteas populares en Europa servise de certa referencia para as fronteas amplas, moi vivas na América Latina, pero son ben diferentes, tanto pola súa conformación como polas súas estratexias ou obxectivos políticos.

Mentres a Fronte Popular é unha mera alianza de partidos políticos de esquerdas con fins case exclusivamente electorais —cómpre lembrar que, en España, por exemplo, nin sequera conformou grupo parlamentario no Congreso—, a Fronte Ampla, en cambio, é unha alianza de partidos, asociacións e plataformas cívicas con vontade de construír un movemento que, ademais de comparecer nas eleccións, pretende desenvolver un programa común

acordado. A Fronte Ampla é un movemento inequivocamente democrático. Tanto que, en realidade, xorde para loitar, derrotar ou evitar, por medios políticos democráticos e pacíficos, as ditaduras. Aí están os exemplos de Chile, Guatemala, Uruguai, Brasil e tantos outros.

Aquí e agora, unha Fronte Ampla cobra máis sentido día a día. A razón é a profunda deterioración das democracias, o rexurdimento da extrema dereita e, o que aínda é máis grave, o xiro reaccionario e autoritario dos partidos, que deixan politicamente orfos os conservadores, liberais ou democristiáns, xenuinamente demócratas. Velaí o PP de Casado e Ayuso, esforzándose ao primeiro por branquear a Vox, pactando deseguido acordos de lexislatura para, mañá, tecer coalicións de goberno que lles franqueen as portas do poder aos neofranquistas: os fascistas españois do século XXI.

A causa última desta situación política é o fracaso económico, social e político do modelo neoliberal, que ao non se dar sostido democraticamente, opta polo autoritarismo e, se o precisar, pola ditadura. Nada novo *sub sole* capitalista.

Evitar a volta ao autoritarismo e á ditadura e recuperar a democracia: velaí a pertinente razón primeira dunha Fronte Ampla.

**Evitar a volta
ao autoritarismo
e á ditadura
e recuperar a
democracia: velaí
a razón**

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago

IRIA

A Marea chega a Madrid

Poucos outonos máis interesantes para a análise política coma este. A comezos de novembro sabermos se o PSdeG volve cambiar de liderado e como se concreta o reto de *alongar a base social* que Ana Pontón lle lanzou ao BNG. Ademais, comeza a tomar corpo a operación de Yolanda Díaz para agrupar os votantes á esquerda do PSOE, que xa conta coa beizón do propio Pedro Sánchez. Nas *tertulias* de Madrid falase de importar o modelo das Mareas no Estado. Hai reticencias, claro, pero os promotores esperan que as resistencias ao proxecto que poñan líderes como Errejón e outros se venzan cun argumento imbatible: cando se acheguen as eleccións ao Congreso e as enquisas apunten a un executivo do PP cun Abascal de vicepresidente, quen se vai atrever a dicir que non a unha coalición que pode garantir un goberno de esquerdas?

Se en Galicia foi un prodixio inesperado o éxito das *Mareas*, este novo rexurdir non parece que vai transcorrer igual ca no resto do Estado, ou polo menos vai ter características propias. Hai un problema de partida: está moi viva a lembranza de como acabou todo aquilo, da súa incapacidade para traballar xuntos. A maiores, agora neste espazo campa en plena forma o BNG de Ana Pontón, que xa non é o Bloque do 2016. Así as cousas, non parece que pinte moi ben para os plans de Yolanda Díaz, pero hai datos que non se poden esquecer. O primeiro é que hai un moita xente que non se sente representada polo sistema de partidos que temos en Galicia desde hai 30 anos, o tripartito PP, BNG e PS-

deG. Votantes que cando se mobilizan rompen co reparto tradicional, sobre todo cando son eleccións ao Congreso en Madrid, e a coalición está pensada para ese tipo de comicios.

Se a idea das *Novas Mareas* sae ben ou non en Galicia, vai depender en gran parte do que fagan tanto os novos *mareantes* como o resto de partidos, especialmente en dous asuntos: a relación co nacionalismo, que non está no Bloque, e co restos das *Mareas municipais*.

Co paso do tempo é difícil negar o efecto *catalizador* que supuxo a participación de Beiras/Anova en En Marea, foron a enzima que fixo posible unha proposta cualitativamente diferente. Como os vai tratar o novo proxecto? Que cotas de presenza está disposto a darlles? Por outra banda, terá o BNG algún xesto para Anova e compañía? Os posibles movementos vanse poder ver co que poida pasar co medio cento longo de concelleiros das Mareas, poucos pero ben colocados en Ferrol, A Coruña, Santiago e Vigo. Recibirán chiscadelas de Bloque ou dos socialistas?

E, por último, non se pode esquecer a capacidade de Núñez Feijóo de fixar os marcos do debate. A quen preferirá? A un PSdeG "*razoable*"? A un Bloque "*auténtico galego*"? Unha Yolanda "*dialogante*"? O dito, poucos outonos tan interesantes para a análise política.

cando as enquisas apunten a un executivo do PP con Abascal de vicepresidente, quen dirá que non?

O peto do Santo Antón

Rubén Aramburu

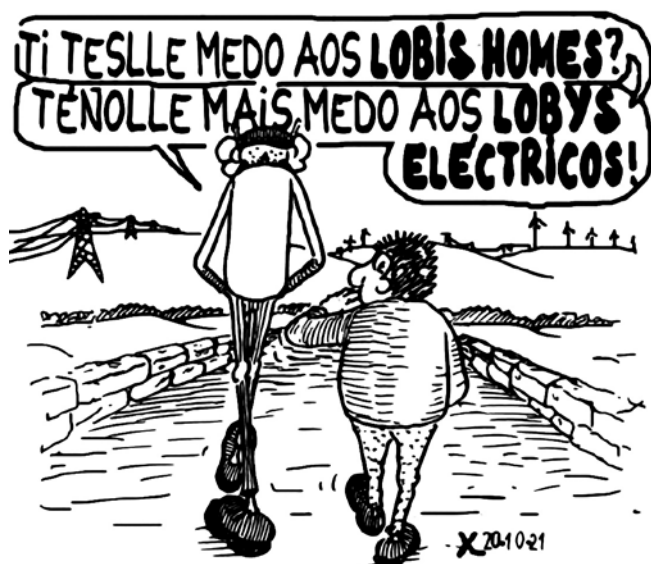
SÍNODO é un palabra que vén don grego e logo do latín. Vén a significar xuntanza, asemblea, método e camiño. Na Igrexa aplicouse durante séculos ás asembleas de bispos para decidir sobre temas que afectaban á Igrexa.... O Papa Francisco vén de convocar un sínodo para a sinodalidade. Non é doado de pronunciar, pero se dicimos unha Igrexa sinodal, enténdese mellor. Que quere dicir? Pois unha Igrexa en asemblea, onde todos opinan, aportan e deciden. Vaia, algo así como a democracia a nivel eclesial.

Trátase dunha convocatoria para todos os católicos do mundo. Comezou en Roma o 17 de outubro e todas as dioceses fixeron apertura solemne no domingo seguinte, o día 24. O proceso vai durar ano e medio. Todas as persoas católicas están chamadas a facer aportacións dende grupos, parroquias, comunidades... O Papa convida a un exercicio en tres accións: escoita, diálogo e discernimento. É a primeira vez que un sínodo de bispos conta coa opinión de toda a Igrexa universal. Algunha voz apunta que após do sínodo agarda un novo concilio. D. Julián, arcebispo de Santiago, fixo un chamamento a persoas obreiras, mariñeiras, labregas, ensinantes e mesmo aos que se senten lonxe da Igrexa para que axuden a discernir que Igrexa é necesaria.

Tamén a xente de Irimia e demais crentes galegos somos convidados a facer as nosas aportacións. Que vos parece? É un tempo de soño e de esperanza. Camiñemos logo xunto a Francisco facendo posible unha igrexa de irmáns.

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

O peto común

Teresa Souto Loira

IRIMIA

Sabiades que existen investigadores que falan das pantallas como a cocaína electrónica e a heroína dixital? Pois as pantallas forman parte dunha grave enfermidade de adicción. Hai menores na nosa sociedade padecendo esta grave adicción, ou polo camiño perfecto de padecela... Tamén existen adultos, claro está, “enganchados ás pantallas, redes, imaxes dixitais...” Persoas que viven nun mundo ficticio, que nos chegou e entrou polos ollos, pola inmediatez, polo aquí e agora, polos soños enganosos dos *likes* etc. Uso *likes* a propósito, tamén para dar-me conta da cantidade de palabras inglesas que a tecnoloxía nos “agasallou” (con ironía). Recoñezo que hai conversas nas que non entendo palabras... ou, mellor dito, non as poño en contexto, mesmo cando accedes a un curso e comezas por *streaming*, *Technological tools*, *inbox*, *wireless*... Perdoade, pero danme ganas de dicir “Por favor, en galego!!!!” Existen estudos sociolóxicos a cerca do cambio nas vivencias das persoas. Cando, por exemplo, fas unha excursión, agora o buscado é facer a foto ideal para *Instagram*, *Facebook*, *Twitter*, *TikTok* e as outras tantas que descoñezo os nomes, non estamos buscando o pracer de descubrir un lugar, de gozar dunha posta de sol, de observar un paxaro, de quedares

en silencio mirando as ondas do mar, o río, de compartilo con quen viaxas a ese lugar, de recomendárllelo á familia e ás amizades.

Xa moitos de nós, polos traballos e estudos, non podemos prescindir de internet, de programas específicos etc. Tentemos que o noso tempo de descanso, de ocio, sexa máis real, máis vivido, máis reconfortante, e agasallemos con esa realidade ás crianzas.

Rumores de esperanza

Xan Guillén

Neste país gústanos moito ver o mal que facemos as cousas e admirar o ben que o fan noutros, especialmente nortoeuropeos. Por exemplo, na educación. Aquí todo vai mal e o modelo que hai que seguir é Finlandia. Na industria, o modelo é Alemaña. Na igualdade de sexos, Islandia...

Pero resulta que hai algo no que son eles os que miran para nós e din que somos modelo. Trátase na vacinación. De feito, a nosa campaña de vacinación foi moi ben.

Hai pouco, nun xornal alemán dicían que o éxito do modelo de vacinación viña dado por tres elementos. En primeiro lugar, a fiabilidade que lle damos ao noso sistema público de saúde. A meirande parte da poboación española cre que o sistema é bo e funciona e cre no que lle di o persoal sanitario. En segundo lugar, temos confianza no progreso da ciencia. Polo visto, temos unha mentalidade moi positiva ante o progreso das ciencias e mellor cultura científica do que pensamos. En terceiro lugar, a que máis me gusta.

Somos un país onde as relacións familiares funcionan. Imos vacinarnos non só porque é bo para nós. Facémolo para coidar aos nosos.

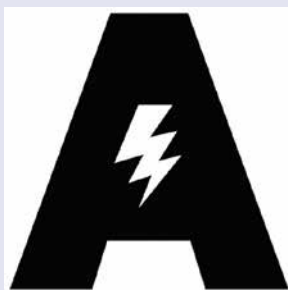
Pois para algo que facemos ben, hai que dicilo. Agora depende de nós que non perdamos a nosa confianza na ciencia, no noso sistema de saúde e no noso cariño polas nosas persoas queridas. Hai moito en xogo.

NOSOTRAS EN LIBERTAD é un proxecto do que agromou un libro colectivo creado por presas políticas do cárcere de Villa Devoto (Arxentina). As súas autoras foron mulleres activistas nos anos 70 en comunidades de base, organizacións campesiñas, equipos de investigación e en toda a sociedade. No medio da pandemia comezaron a tecer os relatos ao redor da súa vida en liberdade como resposta a aquel xefe de seguridade do penal que lles berraba: “De acá salen locas o muertas!” (nosotrasenlibertad.com).

100 anos despois de que se izara por primeira vez de xeito oficial unha bandeira galega na Coruña, o **PROXECTO ESTRELEIRA** pretende rodear o vindeiro 21 de novembro a muralla de Lugo con bandeiras do país baixo o lema “Somos umha naçom”. A preinscrición xa está aberta. Pódese participar de modo presencial, cun apoio económico, loxístico ou que cada quen participe como mellor o considere. O Proxecto Estreleira naceu en xuño deste ano como iniciativa para a difusión dos símbolos do país.

A Asociación Encrucillada organiza dende 1994 a **ESCOLA DE ESPIRITUALIDADE**, coa pretensión de axudar á promoción dunha fe que alimente a propia vida e fomenta o compromiso. O ciclo de formación estrutúrase ao longo de catro anos e pretende vivir a fe dun xeito renovador, converterse nun espazo no que compartir experiencias e, de cara á comunidade, reforzar a participación e o compromiso nas parroquias e asociacións. Este ano a Escola recupera o modo presencial.

ALIENTE (*Alianza Energía y Territorio*) é un colectivo estatal que forman 182 entidades (entre elas, varias galegas) para promover unha transición enerxética xusta, que defenda o territorio e poña a biodiversidade no centro. O 16 de outubro máis de 15 000 persoas secundaron a súa convocatoria de manifestación en Madrid (“Renovables si, pero non así”), onde lles expuxeron a súa postura a representantes políticos, avalada cientificamente, así como unha proposta alternativa de transición enerxética.

A Coordinadora Galega de ONGD e AGARESO promoven a colección de libros **“DEFENSORAS DE DEREITOS”**, dirixida a mozas e mozos. Estreouse con tres libros da escritora Lara Dopazo Ruibal e as ilustracións de Marta Conde e Rotmlnas. Tres mulleres activistas –Miriam Suazo, Estela Ángeles Mondragón e María Cuc Choc, de Honduras, México e Guatemala– son as protagonistas duns textos que xiran ao redor da defensa dos dereitos humanos e o territorio.

ROGELIO SANTOS QUEIRUGA é un mariñeiro do Porto do Son que, móbil en man, deixa constancia do respecto e do amor que lle ten ao seu oficio. Rogelio colga nas redes as fotos e os vídeos que grava cando vai pescar, nos que ensina especies mariñas e aporta información sobre o que se debe e non se debe facer cando de convivir co mar se trata. As súas historias xa saltaron a terra e colabora con centros de ensino e mesmo coa televisión na súa teima de coidar o mar.

Algo cheirabamos, pero xa o confirmou Henrique Monteagudo, sociolingüista e membro da RAG, nun estudo recente en Ames: **“O MEDIO ESCOLAR** non é amigable para o galego, é hostil”. As medidas neste eido non teñen bos resultados e, segundo Monteagudo, os centros de ensino non lle ofrecen á mocidade galegofalante o ambiente adecuado para desenvolver competencias e provocan a retracción das capacidades comunicativas, ao tempo que tampouco lles facilitan aos castelanfalantes que as adquiren.

Unha nova asociación, a de **ASesores Rurais de GALICIA**, acaba de nacer coa pretensión de facer de ponte entre as persoas que viven no rural e as administracións con competencias neste eido. Propoñen articular a súa actividade a través da creación de espazos de traballo e debate, participar en foros sectoriais, de formación e apoio etc. Está aberta á participación de quen quixer a título persoal e pretende funcionar como entidade colectiva que abraza diversos sectores profesionais.

Crónica XXXV Foro Encrucillada

Marisa Vidal (Asociación Encrucillada)

A teoloxía política do Papa Francisco

«Para facer posíbel o desenvolvemento dunha comunidade mundial, capaz de realizar a fraternidade a partir de pobos e nacións que vivan a amizade social, é necesaria a mellor política, posta ao servizo do verdadeiro ben común. Por desgraza, porén, a política hoxe adoita asumir formas que atrancan o camiño cara a un mundo diverso».

(Fratelli Tutti, 154)

Así arrancaba o XXXV Foro Encrucillada, na presentación de Chema Fernández Vázquez. Despois do parón imposto pola pandemia, que nos levou a non organizar foro o ano pasado, o 23 de outubro de 2021 retomamos a actividade falando da Teoloxía Política do Papa Francisco.

A intención do foro

Só en dúas ocasións o Foro de Encrucillada centrou o seu tema nunha persoa concreta, e nas dúas ocasións foi no Papa Francisco. A primeira foi ao ser acabado de elixir como papa, no ano 2014, pois daquela viamos alborear unha nova forma de entender a Igrexa e fixámonos en como lle afectaría á Igrexa galega. Nesta segunda volta, en Encrucillada vemos a necesidade de facer fincapé nas formas de entender a Igrexa e o mundo que nos traslada Francisco, na aposta clara por un papa que, con dor, vemos cuestionado nos ámbitos eclesiais máis rancios e nos medios de difusión conservadores. A reforma de Francisco está tendo demasiadas resistencias dentro da Igrexa e Encrucillada, desde a nosa humildade, queremos alzar de novo a nosa voz para apoiar unha Igrexa libre fronte aos poderes do mundo, unha igrexa mística e comprometida, con capacidade de denuncia profética.

A teoloxía política non é a politización da teoloxía. Por iso, neste foro buscamos reflexionar sobre as implicacións políticas que ten toda afirmación teolóxica desde a lóxica evanxélica e a opción preferente polos máis pobres, tal e como nolo ofrece nas súas cartas pastorais e encíclicas o papa Francisco.

Tiñamos algo de medo a que a asistencia se vira minguada nestes tempos poscovid, pero, unha vez máis, a fidelidade das persoas amigas que encheron o Salón de actos do Colexio da Compañía de María de Santiago fíxose patente. Como novidade, este ano retransmitimos en directo, vía Instagram, os relatorios do foro, facilitando a asistencia a quen tivo difícil desprazarse a Compostela. Mesmo

A teoloxía política non é a politización da teoloxía

quen ese día tivo outras tarefas e non puido participar poderá ver en diferido as diferentes intervencións na nosa canle de YouTube. A pandemia ensinounos a utilidade das redes sociais! E, por suposto, para quen prefira un goce máis calmo e de vagar, máis reflexivo, o próximo número da revista publicará os contidos do foro, como xa é habitual.

Os relatorios

Abriu o tema Carlos García de Andoin Martín, un home implicado en moitos dos últimos cambios lexislativos deste país, mostrándonos a maneira de entender a xeopolítica desde as premisas do maxisterio do papa Francisco. Os xestos de Francisco responden a unha estratexia clara de cambio na forma de situarse ante os acontecementos políticos e sociais desde o lugar dos últimos, inspirado no funcionamento dos movementos populares. Andoin desmontou as falacias mediáticas que buscan desacreditar o pontificado de Francisco, expoñendo a coherencia de todos os seus xestos, ordenados a unha visión da política ao servizo das persoas, de todas as persoas.

Logo, Sebastián Mora Rosado, desde a súa experiencia nos lugares de exclusión e a cátedra académica, expuxo como entender a economía, a global e a particular, dun xeito novo, alternativo, desde a premisa clara de non deixar ninguén fóra. Mostrounos que outro mundo é posible, que hai alternativa á orde económica mundial, que o mercado non é máis ca unha elaboración humana e, como tal, pode ser modificado á nosa vontade.

Pola tarde, Isabel Vilalba Seivane, muller labrega implicada nos procesos de transformación que o noso rural vive

e ofrece, achegou os postulados económicos e políticos do papa Francisco á realidade social galega, poñéndolles corpo e terra ás propostas políticas do papa Francisco. Desde a ecoloxía do coidado, desde os nosos xeitos tradicionais de organización e produción, pódese vivir doutra maneira, máis sostible, máis responsable, máis respectuosa coa creación, máis cristiá.

Pechou a xornada a música de Bea, a de Estrella, que percorreu a parte máis social e política do seu repertorio, ofrecéndonos algunha primicia do seu novo traballo, *Mareira*, en proceso de publicación.

As cousas dos da casa

No descanso da mañá, María Canelo presentounos a Escola de Espiritualidade, que tamén retoma a actividade presencial despois da pandemia, iniciando un novo ciclo de catro anos. Tendes máis información no seu blog: <https://escoladeespiritualidade.blogspot.com/>

Tamén tivemos á disposición do público os últimos libros escritos por persoas do consello de Encrucillada: *Na soleira do Deus da vida*, de Manolo Regal; *Cuando Dios haba no solo en masculino. La teología feminista*, de Carme Soto, e *Oda a Xesús Cristo*, de Xosé Antón Miguélez.

Desde Encrucillada, un ano máis, non podemos máis que agradecer a asistencia e apoio das persoas que, cada ano, nos mostran a súa fidelidade e amizade. Encrucillada mantense viva grazas a elas.

Vémonos no XXXVI foro, se Deus quer, o ano que vén!

Nuria M. Núñez : “A normalización do uso do galego na Igrexa ten que empezar por todas e cada un de nós”

Conversamos con Nuria M. Núñez, referente da difusión de materiais litúrxicos en galego en internet. Falamos da súa traxectoria no mundo blogueiro, da súa pertenza á Plataforma “Fagamos Igrexa Galega” e do seu papel de secretaria na Editorial SEPT.

E ti de quen vés sendo?

Sen lugar a dúbidas, son, primeiramente, de Xesús e, moi especialmente, de María. Os grupos xuvenís na miña adolescencia, o meu colexio —o Compañía de María de Vigo—, marcaron a miña visión dentro da Igrexa. Meu pai foi afiliado marista, polo que a miña fe está marcada por unha visión de Igrexa desde a mirada da muller, desde a sinxeleza da vida e do filtro do evanxeo. Non entendo unha Igrexa que divide as persoas, senón que a vivo como unha gran comunidade de fe, sen apelidos e sen tratamentos. Ao chegar ao rural foi onde aprendín a ver a Igrexa como un lugar de encontro, onde cadaquén aporta o que leva da súa vida.

Vemos que desde o 2012 xa estabas metida na difusión de recursos en galego. Como entraches neste mundo?

Ao mundo da difusión levoume a casualidade, a necesidade e o encontro cunha das mellores personalidades da Igrexa galega. Buscando materiais para o traballo, intentei atopar o Ave María en galego en internet e foi imposible, polo que comecei a profundar nas webs das dioceses sobre materiais en galego. Comprobei, con sorpresa e, francamente, confeso que bastante enfado, que estes materiais non aparecían por ningures. Vendo que, co paso do tempo, non aparecía nada, decidín facelo eu mesma, despois de coñecer ao irmán Reboiras de La Salle de Santiago, que foi quen me animou a dar o paso e con quen levo traballando, con enorme respecto e admiración, desde entón.

E así xurdiu *xanostesaquí*, unha páxina web onde aportabas, compartías, recursos para a liturxia e a catequese en galego. Como foi a acollida?

Con sinceridade, non era eu moi consciente de que o blog de materiais en galego fose de importancia para alguén. Simplemente comecei a recoller recursos e a compartir, ata que máis ou menos catro ou cinco anos despois falei cun cura ourensán que non sabía como darme as grazas polo meu traballo. Foi un proceso bastante inconsciente que se converteu nun chamado de fe e unha responsabilidade tamén. Agora, dez anos despois, véxoo como un labor ilusionante e cun gran futuro, pois os signos dos tempos sinalan a que vai chegando o momento dos laicos e dunha Igrexa de base. Chega o momento da normalización, que aínda está por facer, e xa non podemos esperar máis.

O teu traballo parte dunha iniciativa persoal, mais contaches co apoio doutras persoas, aportando recursos. Que

cres que falta para que agromen máis iniciativas compartidas?

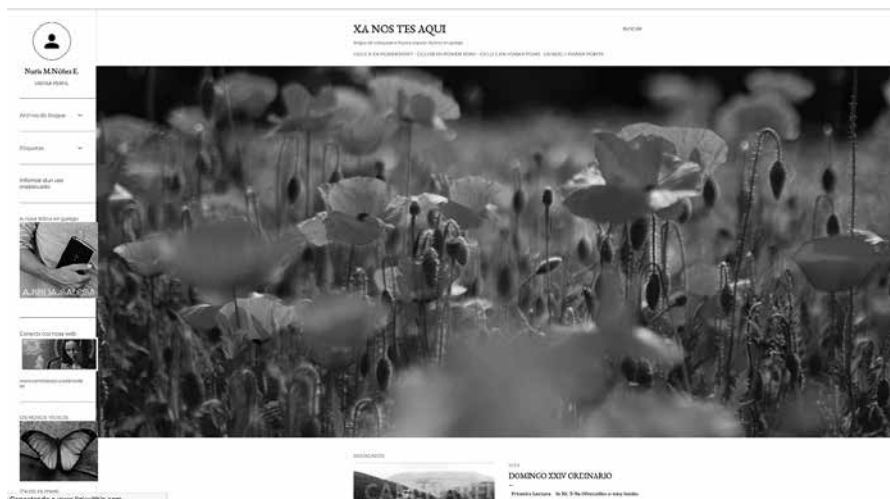
Falta o coñecemento persoal. A situación de pandemia complicou as cousas, pero tamén favoreceu unha nova forma de relacionarse, facilitou os contactos en liña e as reunións sen desprazamento, polo que as reunións de traballo foron máis sinxelas. Sen dúbida, e en vista de que non hai implicación da “Igrexa oficial”, seguen sendo as iniciativas laicas en grupo ou persoais as que marcan os avances neste eido. Precisamente foi esa mesma necesidade e o traballo compartido o que nos levou, por fin, a revisar os textos de misal e leccionarios, que están a punto de renovarse e actualizarse ortograficamente, despois de moitos anos de inmovilismo total. Un panorama esperanzador, pois, por fin, veremos o diurnal, o misal e os propios leccionarios en galego en *app* accesibles ao usuario, un labor impagable do incansable irmán Reboiras.

E tamén, con outra web, *nosanaicinhanooce*, achegas desde o 2011 recursos musicais para a misa en galego. Como foi a experiencia?

A experiencia foi sorprendente e marabillosa. Non tiña moi claro como facerlle posible e accesible para a xente este tesouro do noso patrimonio cultural relixioso. Comecei facendo un vídeo para que os rapaces aprendesen o canto; xa levo feitos uns 500 e cada vez imos a máis. Segundo as estatísticas da web, temos diariamente unhas 200 visitas que, nun eido tan reducido coma este, é, cando menos, sorprendente e esperanzador; a inculturación da fe ten estas cousas que nos desbordan ás veces.

E tamén estás desde o xermolo da Plataforma “Fagamos Igrexa Galega”, que ten entre os seus obxectivos a creación e divulgación de materiais en galego para nosa Igrexa.

Xa levamos máis dun ano de andadura: fixemos unha enquisa exhaustiva para valorar o estado da situación do galego na Igrexa, da que publicaremos as conclusións. Contactamos a Igrexa

inculturada de toda Galicia para facer traballo común. Aproveito para facer un chamamento a algún representante da diocese de Lugo. Estamos intentando recuperar os Encontros de Música de Pontevedra. Desta iniciativa xurdiu tamén o traballo de renovación de misal, leccionarios e diurnal e da súa difusión e moitas outras cousas que aínda están por chegar.

Cómpre cumprir co encargo do Espírito, de falarlle a Deus en todas as linguas do mundo, na nosa tamén

Es a actual secretaria da editorial SEPT, da que cómpre resaltar a Biblia en galego. En que andades metidas?

Pois, con moitísima alegría e esforzo, conseguimos, por fin, rematar a última revisión ortográfica da Biblia e esperamos que saia en breve, neste mesmo ano, a próxima edición, que os galegos levan anos pedindo. Todo grazas ao labor desinteresado e voluntario dun equipo de filólogos que fixo este traballo ao longo dos últimos dous anos, coa situación tan difícil que vivimos.

A editorial está en proceso de renovación. Catalogáronse os seus fondos, creouse a páxina web e temos proxectos ilusionantes en perspectiva. Do equipo de filólogos da Biblia incorporáronse tres persoas máis, mulleres novas e con iniciativa, das que esperamos o mellor.

Cal é a implicación das dioceses galegas na creación e difusión de materiais e contidos en galego?

Sendo realistas, poucas, pero esperanzadoras. Non hai, en xeral, material novo práctico para o traballo diario na catequese ou as celebracións, pero confiamos en que a renovación e a accesibilidade dos textos básicos mellore e amplíe o uso da liturxia en galego, un compromiso esquecido pola Igrexa galega. O cambio debería empezar nos Seminarios, que deberían ser, cando menos, bilingües.

Por outra banda, especialmente orgullosa me sinto da miña diocese de Tui-Vigo, que si está tendo iniciativas novidasas, como a difusión da *Christus vivit* en formato bilingüe ou a gravación en *podcast* do Diurnal en galego. Hai que normalizar o uso do galego na Igrexa, que tanto se aprecia, especialmente no rural, e que nos lembra na cidade que hai vida máis alá de nós mesmos e do noso vivir diario. O respecto e o cariño polo noso ten que empezar por todos e cada un de nós mesmos co exemplo e a xenerosidade de toda a comunidade eclesial.

Pingas de orballo

Baldomero Iglesias (Mero)

Xosé María López Pérez, o home que viviu mirando aos ceos

Chamábase así e era un comunista dos de antes, dos auténticos, dos de sempre. Entrañable. Deses vellos loitadores que cren no esforzo e no porvir, na loita diaria. Fora canteiro, zoqueiro, carpinteiro, e despois foi practicante e —seica— andou embarcado e traía do exilio novas coas publicacións e material no que resistían, en dignidade, os de aquí co que viña da diáspora.

Habitaba a condición da humanidade no seu grao máis sublime, o de honradez e a liberdade. Era un home bo e cabal, con todo o mundo, cheo de coñecemento e sensibilidades, respectaba a cantos non pensaban coma el pero non deixaba de ser e pensar coma quen era. Lembrábame aquel outro que coñecín hai tempo e que fora crego, de Lugo en tantas reivindicacións, aínda agora non trasnoitadas, o Xosé Luís Sáez —man da xente máis marxinada, firme defensor dos dereitos— que exerceu a pureza da loita desde o seu credo e por un mundo mellor, máis digno. Soñador empedernido, como Xosé María, aínda que este miraba ao ceo en profundidade e con detalle, para dar conta que aquel outro

ceo que se ve ao lonxe, fainos quedar pequenos e case alleados. Escribiu xa con noventa e moitos anos un libro *Divagaciones astronómicas y algo más* no que se mete con Einstein e quere rebaterlle o Big Bang: “as explosións non crean materia, crean baleiros” dicía contundente.

Xosé María, “Pepe”, tiña o coñecemento preciso deste pequeno mundo que nos transita, desde neno chamábanlle “o neno das estrelas”. O coñecemento perfecto das nosas minúsculas dimensións despois de mirar en altos ceos, tanta galaxia, tanta estrela,... tanto que vemos e non vemos! Amosoume ese ceo que eu non daba visto. Fíxoo desde o Observatorio en Zarragrande, que dirixía en Vila de Cruces, e a onde fomos cantar unha tarde-noite de amizade e co outro Pepe, Neira Vilas e mais Anisia. Con toda a xente dos arredores. Ese día díxome que sería moi interesante facer unha peza poética dos ceos, da realidade espectacular que tanto nos chama, que nos pasma e que podemos gratuitamente observar e, pola contra, tanto ignoramos. Unha reflexión sobre a vida, unha me-

Habitaba a
condición da
humanidade no seu
grao máis sublime,
o de honradez e a
liberdade

táfora sobre nós mesmos. Sería tamén canción que relatase o engado celeste, ese imán que nos posúe e onde as dimensións se perden en cifras incapaces de asumir, desde o relativo corazón humano. Aquel mundo das estrelas que el con tanta paixón vivía, alentado por D. Ramón María Aller, astrónomo e matemático. Xosé María e mais eu, comprometémonos a buscar textos e eu a pórllle música. Busquei e fun dar cun poema “O Carro das Estrelas” de Álvarez Blázquez, poema fermoso que sempre me levou os ollos e podería dar cumprimento a aquel desexo do meu amigo. A peza quedou feita na expresión que eu podía darlle, na cosmovisión persoal daquel poema tan logrado. Por culpa de ser tan bonito, resultaba curto. Habería que poñerlle un intermedio musical ou buscar máis letra doutro poema do mesmo autor. Ata que un día, falando con Manuel María na Coruña, despois dun recital poético, conteille o da canción e que resultaba un curta, moi xeitosa pero merecía dicir algo máis que lle dese corpo. Canteille a canción, lembrou ao momento un anaco doutro texto que

lle acaía, un anaco pequeno doutro poema que levaba a mesma liña, aínda que era do outro Álvarez Blázquez, Xosé María. Repetiumo para copialo nun papel, e díxome: “*Roda de afiar, a Lúa; as estrelliñas, faíscas. De tanto afiar a noite, Noso Señor fixo o día*”. Catro versos cheos de tenrura, talmente feitos para completar aquel outro poema do seu irmán, Emilio. De aí saíu a canción “O Carro das Estrelas”.

Esta historia explica e dá razón na memoria agradecida do Xosé María, o neno das estrelas, o home que viviu mirando aos ceos, aquel que baixou á terra a maxia celeste do universo, aquel comunista íntegro da vella escola selado polo ceo, habitante agora dese territorio das estrelas feitas noutalxias e que acende todas as noites puntíños de luz que nos perden en pensamentos e memorias.

**Tiña o coñecemento
perfecto das
nosas minúsculas
dimensións despois
de mirar en altos
ceos, tanta galaxia,
tanta estrela**

Agora máis que nunca, traballo decente

Eis o slogan da Xornada mundial polo traballo decente (7 outubro 2021). Na actualidade, o traballo non lles asegura a todas as persoas cubrir necesidades básicas, como chegar a fin de mes, conciliar a vida laboral e familiar, acceder á vivenda, contar coa seguridade e saúde laboral ou participar mesmo na dinámica social.

Por iso, xa van sete anos nos que a iniciativa Igrexa polo Traballo Decente (ITD) insiste en que o traballo é un dereito e un medio para o desenvolvemento e realización da persoa.

Precisamos desenvolver unha moral colectiva na que defender o traballo como expresión da dignidade humana

Mocidade, mulleres, inmigrantes... seguen a engrosar as cifras de desemprego, das ocupacións peor remuneradas e con maior temporalidade.

Así que a nova "normalidade" non pode ser a precariedade que vimos sufrindo desde antes da pandemia. O traballo é expresión de amor, de entrega, a nosa contribución singular e única á construción dunha sociedade máis xusta e igualitaria, sen explotación nin opresión de ningún tipo.

Asemade, a Irmandade Obreira de Acción Católica (HOAC), un dos movementos que impulsa a ITD, cumpre o 3 de novembro de 2021 o 75 aniversario, baixo o lema: *"Tendendo pontes, derrubando muros. 75 anos de encontro entre a Igrexa e o mundo obreiro"*. Tempo para agradecer a entrega e xenerosidade de tantos e tantas militantes da HOAC, para lograr que haxa xustiza, dignidade e esperanza no mundo obreiro, e de colaboración para que o conxunto da Igrexa, por fidelidade a Xesucristo, crezamos no servizo ás persoas empobrecidas e na defensa da dignidade do traballo.

Hoxe en día, persisten na sociedade moitas formas de inxustiza, alimentadas por un modelo económico baseado no lucro, que non dubida en explotar e descartar as persoas. Ante estas situacións, precisamos desenvolver unha moral colectiva na que defender o traballo como expresión da dignidade humana fronte ao individualismo e comodidade; e tamén medios e ferramentas para coñecer os nosos dereitos laborais.

Como di Francisco na Fratelli Tutti, nº 162: *"Nunha sociedade realmente desenvolvida o traballo é unha dimensión irrenunciable da vida social, xa que non só é un modo de gañar o pan, senón tamén unha canle para o crecemento persoal, para establecer relacións sas, para expresarse a si mesmo, para compartir dons, para sentirse corresponsable no perfeccionamento do mundo e, en definitiva, para vivir como pobo"*.

Como movementos de Igrexa, na ITD traballamos en equipo co fin de visibilizar o dereito ao traballo decente, que sexa unha realidade real na vida das persoas e respecta a nosa casa común.

Un país coma un mundo

Felipe Arias Vilas

IRIMIA

Polos camiños de Castroviride

*Para dedicar un día a viaxar e andar (e xantar) polas terras de Castroviride (ou mellor, segundo a etimoloxía orixinal, Castro Verde, de **Castrum Viridi**), non estará de máis contar coa sempre estupenda colaboración, moi digna de agradecer, da activa Asociación de Amigos do Patrimonio de Castro Verde.*

Ventá na igrexa de Soutomerille

Polo Camiño Primitivo

Podemos comezar achegándonos (por exemplo, desde Lugo) a un senlleiro enclave do Camiño Primitivo a Santiago que cruza este concello: San Salvador de Soutomerille, coa súa vella e case abandonada pero interesante igrexa barroca do ano 1619, que é herdeira doutra quizais do s. VII e, por tanto, prerrománica, como certifica unha preciosa ventá de pedra calada que lle engadiron séculos despois, coa inscrición *Quam sit antiqua ecclesia lapis inferior testatur*, é dicir, “a pedra inferior [ou sexa, a ventá] testemuña a antigüidade desta igrexa”.

Non lonxe de aquí quedan as vellas Casa-Torre de Abaixo e Casa-Torre de Arriba, aínda máis arruinadas ca igrexa, así como un curioso e diminuto cemiterio, quizais usado por peregrinos e, en fin, un camiño histórico abeirado por castiñeiros centenarios e monumentais, por un dos cales a Asociación de Castro Verde ten pelexado abondo para salvalo da desfeita e da súa perda definitiva, como consta nunha placa

colocada no que hoxe queda da árbore na capital municipal.

O **Castrum Viridi**

Desde Soutomerille imos ata Castroviride, para facer a visita á Veiga do Olmo e ao Miradoiro da Lomba, pasando polos pendellos do rehabilitado Campo da Feira. Na parte máis vella da vila está o castro que lle deu orixe, reconvertido no s. XIV en fortaleza dos Condes de Lemos e logo das liñaxes dos Monterrey, dos Osorio e dos Altamira, así como o edificio do antigo hospital dos tempos de Filipe V, a casa do Concello vello..., todo isto nun singular núcleo por onde pasa o primeiro Camiño xacobeo.

Aínda pola mañá (e se non pode ser así, pola tarde, despois de xantar nun dos diversos sitios que hai na vila), teremos tempo de baixar ata a parroquia de Sta. Eulalia de Bolaño, unha aldea que conserva un particular quiosco da música, os restos das lagas que se usaban para o liño –hoxe xa en mal estado pola falta de uso e de coidados–, un antigo forno e unha lanzal igrexa que herdou a importancia dun vello mos-

teiro ou convento, todo isto á beira do imponente castro da Croa, que abeira na súa ladeira a Cova da Valiña, un importante xacemento do Paleolítico Medio e Superior galego, de hai máis de 30 000 anos.

Castelo de Castroviride

Un país coma un mundo

Polos camiños de Castroverde

Igrexa e Pazo de Vilabade

A “catedral” de Castroverde

Podemos dedicar a tarde a visitar o senlleiro conxunto de Sta. M.ª de Vilabade, vinculado historicamente ao Camiño Primitivo (aínda que de xeito indirecto, e non directo, como se quixo facer nas últimas delimitacións).

Aquí veremos a monumental igrexa (a chamada ‘catedral de Castroverde’) mandada erixir en 1457 por Fernando de Castro para os franciscanos e logo reformada no s. XVII, ao que pertence o seu imponente pórtico brasonado coas armas dos Osorio e Escobar, así como os restos de pinturas murais e o interesante retablo barroco de Francisco de Lens, seguidor do mestre escultor Francisco de Moure.

Ao lado está o Pazo que mandou construír Diego Osorio y Escobar, que

foi Vicerrei e arcebispo de Puebla en México e que logo pasou á familia dos Abraira-Arana, cunha boa composición arquitectónica tanto exterior como interior e con dúas singulares labras heráldicas na fachada.

Para rematar o percorrido, subimos ata a Ermida do Carme, situada na ladeira do monte e no medio do bosque, que mostra uns detalles decorativos dignos de ver, as mesmas armas do Osorio e Escobar, e unha vella fonte con claras augas de usos tradicionais e populares ligados á romaría que aquí se celebra no mes de xullo.

Nas terras de Castro Verde, como en calquera outra comarca galega, hai moitas máis cousas que ver, das que podemos gozar e que temos que protexer e difundir, moitas máis das que

recollemos nos artigos desta serie “Un país coma un mundo”, e así, neste caso, poderíamos ver os sartegos antropomorfos de Recesende ou do castro de Goi (que ten na sancristía da igrexa un vello e curioso aviso impreso que reza así: “Háblese si es conveniente, siempre empero bajo y poco, ni Dios, ni el lugar tampoco otra cosa aquí consiente”, ou ben podemos optar por percorrer os moitos muíños que hai neste concello, como os moi singulares do Ferradal, o de Rodinso ou o de Lamela...

Capela do Carme de Vilabade

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedrón, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Balañas Vidal.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: asociacionirimia@gmail.com

Subscripcións: Apdo. 296 – 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

IRIMIA

A teoloxía política dun papa distinto

Crónica do XXXV Foro de Encrucillada

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Enredadas

Xa somos máis de 37 millóns de españois usuarios activos das redes sociais, é dicir, máis de 8 de cada persoas empregamos as redes sociais con regularidade. Ao mellor non te sintes representada. Pois non estás dentro do máis do 85% de persoas con internet que recoñecen que usan activamente Whatsapp ou Youtube, o 79% que anda por Facebook, o 65% en Instagram ou o 52% en Twitter. E aínda están quen usa LinkedIn, Pinterest, Tiktok, etc. Os estudos din que o número de usuarios de redes sociais medrou en España un 27% no último ano, posible consecuencia da pandemia e do confinamento.

A sociedade interconectada

O mundo mudou e independentemente do noso uso persoal, ninguén pode negar que as redes sociais xogan un papel esencial nas relacións interpersoais nas nosas sociedades. Ten aspectos positivos, como a experiencia das celebracións dominicais virtuais que comentamos hai un ano a raíz da experiencia dos Tilos, mais non se pode obviar o peso que teñen na actualidade 5 grandes empresas tecnolóxicas (Facebook, Alphabet, Apple, Microsoft e Amazon) que monopolizan e controlan as redes. Unha investigación do Wall Street Journal revelou que Instagram, a rede máis utilizada polos adolescentes, é tóxica para eles e a empresa o sabía e o potenciaba. E para as persoas adultas? Pois a compañía seleccionaba e incentivaba a lectura de “contido que enfada, polarizante e divisivo”. Unha empregada de Facebook falaba ante o Senado dos EE.UU. dicindo que como sabían que con este contido a xente permanecía máis tempo conectado, aumentando os seus ingresos en publicidade, Facebook os fomentaba, sendo conscientes que isto erosionaba a nosa confianza, a fe nos demais, fomentando un odio que “pode fragmentar as nosas sociedades e que causa violencia étnica en todo o mundo”.

Nós, as redes e a Boa Nova

As redes non son neutras. As súas consecuencias tampouco: estudos clínicos demostran a súa influencia coa pouca aceptación das persoas, o aumento das taxas de ansiedade, depresións, ciberacoso, falta de sono, etc. Mais, aínda que moitas persoas recoñecen que se sinten mal despois de utilizalas, aínda así non están dispostos a deixalas de lado, o que mostra o seu carácter aditivo. Onde nos situamos? Sentímonos identificadas con algo disto ou asistimos coma espectadoras pasivas? Triunfa neste tempo unha cultura da denuncia, que enche os trending topic. Exponse nas redes a persoas, xa por comentarios “pouco afortunados”, xa por accións “cuestionables”. Convértense as redes en ámbitos de denuncia, de crítica, de ridiculización. Asistimos a elas ou memo participamos activamente. Son as redes espazos de non empatía, de xuízo, de crueldade, sen consentimento das persoas que alí participan. Deixamos unhas preguntas ás que non temos resposta: esta omnipresenza nas redes sociais, apórtache algo? Sénteste mal, aféctache asistir a esas mensaxes de crítica e mesmo de ira? Es de quen publica ou de quen cun pouco de morbo le o que se comparte? Que papel ten a Boa Nova en todo isto?

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Larada de puchas!

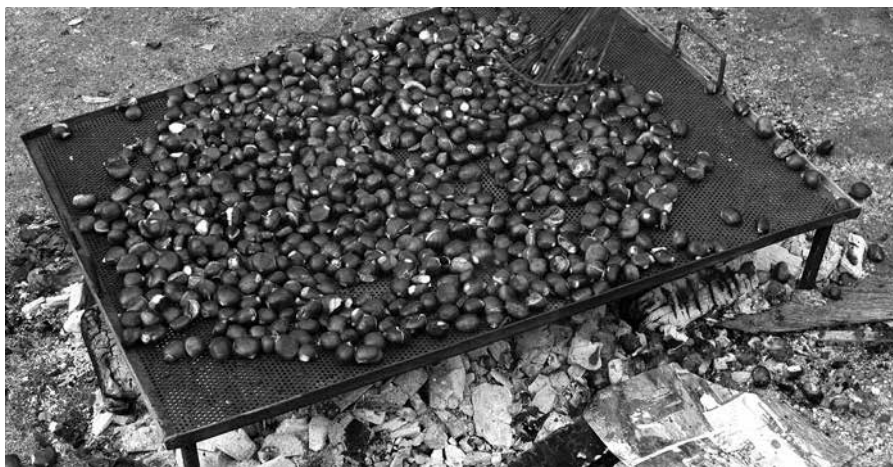
Xa levamos un mes do outono. Como fixo máis calor en outubro ca en xullo, aínda estivemos a gardar todo o do verán nos últimos días e... comprobamos se quedara ben enxoiado porque co que choveu igual non enxugara ben. Aí!, como se perde ese verbo do noso léxico, mesmo nas persoas galegofalantes. Pois tiñamos que telo ben presente porque neste noso clima atlántico (mesmo co cambio climático que todos apreciamos), a humidade non nos deixa. Lembra: enxugar, enxugar, enxugar!

É certo que depende de onde vivamos; así e todo, as catiúscas, o chuvasqueiro, o paraugas e mesmo un chapeu de auga temos que telo sempre á man, vai haber lugares onde usarán o chapeu para o sol... "Chapeu" se cadra non é palabra que empreguedes moi maioritariamente; é sinónimo de sombreiro e coincide co portugués. Sabemos que parte dos nosos lectores e lectoras, a esa prenda que poñen na cabeza, no verán para o sol, no inverno para a chuvia, lle han chamar *pucho*. Tamén ben dito, mais *pucho* é unha

palabra que ten outro significado na banda da costa: alí é o fillo da vaca (*cucho*, *becerro*, *xato*... noutras bandas). E aínda o podemos complicar un pouco máis, pois se o pucho se emprega en feminino, é dicir, se falamos de "puchas" (fillas da vaca) e nos oen, por exemplo, nos arredores de Santiago, poden pensar que falamos da folla do piñeiro. Si, si, esa que ten centos de nomes por Galicia adiante. Se cadra a pucha é dos termos menos coñecidos para denominar o *arume* (como lle chamaba Pondal!), a *agulla*, *bruma*, *frouma*, *garfa*, *faísca*, *lesta*, *padumei-*

ro, *pica*, *picaño*, *pilro*, *piñuca*, *pulazo*, *rama*... E ollo!, que a rama, ademais de ser *póla*, tamén é o conxunto de pólas dunha árbores ou de varias. Por exemplo, podemos dicir que a Pepe lle cortaron os piñeiros e os eucaliptos e que lle deixaron toda a rama (ou ramada, ramallada) no monte.

O caso é que ha de ir chegando o frío e de apetecer estar ao carón da lareira, facendo laradas de puchas, de arume, de agulla, de faísca, de frouma, de... como lle chamedes para asar as castañas. Gozade delas, aínda que borredes as mans!

O fachineiro do teatro

Nevermore

Logo dunha longa traxectoria de éxitos e un premio estatal de teatro vai ser difícil que unha montaxe de Chévere non atope un público entregado. A xente ateigaba a sala de 1000 localidades para ver *Nevermore*, unha montaxe sobre a xestión e as consecuencias do afundimento do Prestige vista a vinte anos da catástrofe. Non hai na obra nada que calquera persoa medianamente informada non saiba xa, pero un non vai ao teatro só a informarse. E aínda sabendo o que pasou non deixa de resultar abraiante e indignante o desfile de personaxes grotescos que parecen saídos da páxina dun bestiario. Aínda para quen foi limpar chapapote ou que participou en *Nunca Máis* resulta increíble ver dúos que ata podían ser parella artística coma López Sors e Arsenio Fernández de Mesa. Ou recordar como aquela fin de semana de novembro os políticos deron por resolto o asunto e Fraga foi de caza a Aranjuez, Álvarez Cascos ao Pirineo e Ana Pastor e Jaume Matas a Doñana. *Nevermore* é ademais un manifesto ecoloxista desde os títulos iniciais: o Prestige era o capitalismo vomitando as entrañas da terra ao saír dun after. Nin que dicir ten que non estamos libres doutra, pero a obra remata cun pouco de esperanza: o futuro non é o que vai pasar, senón o que imos facer. Amén